

Marton Janka

„(...) gondolataimban felbukkant anyám tanítása:
A szellemi képességek adománya Istentől való, is-
teni eredetű,
azért ha az elménket összpontosítjuk erre az igaz-
ságra,
akkor összhangba kerülhetünk ezzel a hatalmas
erővel.”

(Idézet Nikola Tesla önéletrajzi írásából)²⁰

Különleges elmék

Nikola Tesla és Leonardo da Vinci belső világa

Bevezetés

A reneszánsz korabeli itáliai polihisztor, Leonardo da Vinci (1452-1519) és a huszadik század fordulóján élt szerb származású feltaláló, Nikola Tesla (1856-1943) mindketten megosztó személyiségek voltak életükben és jelenlegi megítélésük szerint egyaránt. Vannak, akik az egekig emelik őket, vannak, akik hírnevük érdemtelenségét igyekeznek bizonyítani. Jelen írás egyikre sem törekszik, célom inkább elmerülni mindkét vitathatatlanul különleges elme belső világában, azt kutatva, milyen belső hajtóerő, képzelet- és gondolatvilág „működött” bennük. Mit élhettek meg ők maguk, miközben alkottak, milyen szellemi izzással bírtak, miközben létrehozták találmányaikat, műveiket. A felmagasztalás vagy lekicsinylés egyaránt azt éri el, hogy „normális” világunktól távolra, egy külön polcra tegyük őket, a fura figurák közé, pedig amit az ő gondolkodási módjukról megismerhetünk, az is hozzátartozhat arról a sokarcú lényről alkotott képhez, melyet úgy hívunk: az ember.

Ha életművüket áttekintve összegezni kívánjuk, hogy kik is voltak ők, azt nézve, milyen tevékenységeket folytattak életükben, a következő címekkel méltón illelhetjük őket.

²⁰ Kocsis G. István: Nikola Tesla és az Univerzum titkai. 2014. 89.o.

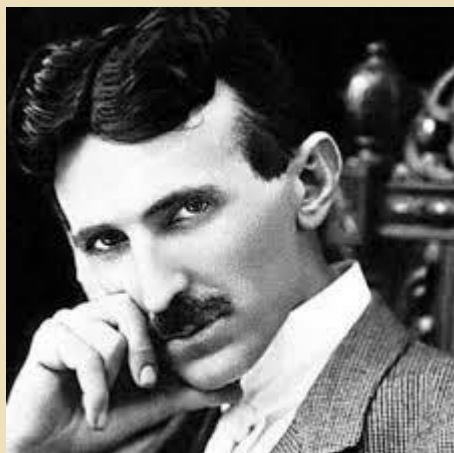
Tesla önéletrajzi írását az *Electrical Experimentert* magazin számára írta meg, mely 6 részletben jelentette meg 1919-es számaiban (januártól júniusig, majd az utolsó részletet az októberi számban); ezeket az írásokat több kiadásban is összefogták egy könyvvé, melyből az egyik legjelentősebb: *My Inventions, The Autobiography of Nikola Tesla*, szerk: Hart Brothers, 1983-ban, Williston. Jelenleg a legátfogóbb linkek, ahol a különböző, eredeti (angol) nyelven írt önéletrajzi írássorozat elérhető: http://www.tfcbooks.com/special/mi_link.htm; <http://www.teslaplay.com/auto.htm>; <http://www.teslasautobiography.com/>

Leonardo da Vinci: tudós – a növényvilág, az állati és emberi test ismerője, botanikus és anatómus; matematikus. Feltaláló: számos háztartási és iparosokat segítő gép megálmodója; hadimérnök; malmok és csatornarendszerek, folyószabályozások tervezője. Művész: nem csak festő, hanem kiváló grafikus is; kiváló zenész hangszerkészítő; szobrász; építész; író és költő; színdarabok rendezője és látványtervezője.

tervezője.

Nikola Tesla: villamos- és gépész-mérnök; fizikus, fő területei az elektromosság és mágnesesség; feltaláló, akinek életében 146 találmánya kapott szabadalmat; filozófus és fordító. Többek között a váltóáram: a váltakozó áramú villamoshálózat és a váltóáramú motor megalkotója; robbanómotorok gyújtási rendszerének kitalálója; a távirányítás és a rádió feltalálója;²¹ a radar technikájának első kidolgozója; úttörő a röntgensugárzással kapcsolatos kísérletekben.

Gondolatok dübörgése

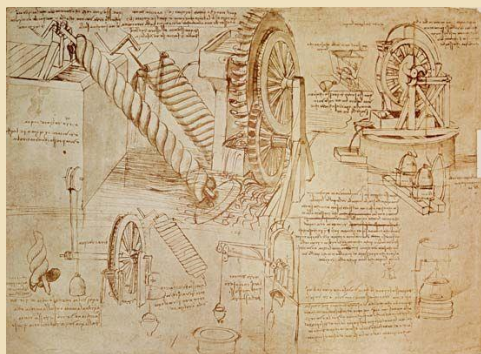
Leonardo számos feljegyzése ránk maradt. Jegyzetfüzetei sokat elárulnak gondolatvilágáról: „A Madonna-képek vázlatai mellé (...) hadigépeket, ostromlétrákat rajzolt és szélmalomkerekeket”²². Láthatunk rajzokat madarak röptének tanulmányozásáról, egy-egy szép virágról, fáról, tájról lírai képeket, majd a természet részletein felülemelkedő térképszerű rajzokat is, és ugyanazon oldalakon található anekdotákat, életbölcsségeket majd pedig gépeket, azok részleteinek, alkatrészeinek kidolgozását. Ezek a jegyzetek azt tanúsítják, hogy a készítőjének fejében állandóan kavargtak a legkülönfélébb gondolatok – amelyeknek mégis

²¹ A rádió feltalálásáért Guglielmo Marconi 1903-ban fizikai Nobel-díjat kapott, de Az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága 1943-ban Teslának ítélte a feltalálást, mivel már Marconi előtt nyújtott be szabadalmat.

²² Richard Friedenthal: *Leonardo*. Gondolat Kiadó. Budapest, 1975. 23.o.

van egy közös pontja: a „Hogyan működik?” kérdése. Hogyan repül a madár? Miként épül fel állat és ember szervezete? Ha felboncoljuk és tanulmányozzuk a szerveit, milyen kapcsolatokat tarthatunk fel azok közöttük? Mi mire lehet hatással? Mi mihez kapcsolódik? Az ember alkotta világ pedig hogyan működhetne jobban? Jegyzetei a folytonos vizsgálódásról tesznek tanúságot, arról, hogy állandóan kérdezett, mi miként létezik, és hogyan működhetne másképp, hasznosabban. Számos terve nem is kidolgozott. Ha egy kérdésre megtalálta a választ, elméje vitte tovább a következő kérdésre, nem állt meg. Olyannyira lefoglalta a világ, hogy naponta mindössze négy óránként aludt 20-40 percet, közben pedig folyamatosan zakatoltak benne a gondolatok, a tervek. Ha látta, hogy mecénása emésztési gondokkal küszködött, kitalálta, milyen főzettel oldható meg a gondja; ha a herceg lánya különleges fürdőszobát kért, izzasztókamrával ellátott folyóvízes fürdőt épített; ha a francia király olyan mulatságot szeretett volna, melyet még sokáig emlegetnek, megalkotott egy önjáró oroszlánt; ha egy festményen alakokat ábrázolt, olykor hónapokig kutatót egy arc után és közben megpróbálta megfejteni a legkülönbözőbb emberi jellemek mozgatórugóit. Amikor az itáliai városállamok között békésebb időszak volt: folyószabályozást és csatornarendszert tervezett; azt kereste, hogyan lehetne automatizálni folyamatokat: például posztóvágó berendezéseket tervezett vagy reszelővágó gépet, konyhai eszközöket, melyet lerövidítették az ételfeldolgozást, öntözőrendszereket, melyek termékenyebbé tették volna a földet. Háborúban: hadi és ostromgépeket gondolt ki, mozsár-ágyút, mely tűzbombákat szór, föld alatti folyosókat, melyeket zaj nélkül tudott volna megépíttetni, sérthetetlen páncélkocsit, kőhajítót, tengeren alkalmazható védő és támadó fegyvereket, bűvaruhát, elsüllyeszthetetlen hajót. *Hogy mindebből mennyi valósult meg? Elenyésző részük.* Sajnos a mecénások szűkebb látókörűek voltak, mint ő, és aminek közvetlen, azonnali hasznosságát belátták, csak annak engedtek teret (ez pedig saját udvartartásuk jólétén nem igazán terjedt túl). Ő pedig, ha egy terve nem vált valóra, nem állt meg annál, gondolatai hajtották és ő már lépett is tovább.

Tesla önéletrajzi írásaiban részletesen vall szellemi világának hasonló intenzitásáról. Gyermekkorában olyan jelenség gyötörte, melyeken évek megfeszített önfegyelmi gyakorlatával tudott megtanulni némileg uralkodni. Erős fényfelvillanás kíséretében képek jelentek meg előtte, olyan

élesen, hogy a valóságtól megkülönböztethetetlené váltak és megakadályozták hétköznapi tevékenysége folytatásában. Először más, korábban látott képekkel próbálta elűzni ezeket, később azonban inkább azt választotta, hogy beléjük merül. Így utazott gondolatban soha nem látott országokba, találkozott soha nem látott emberekkel, mígnem ezeket a belső utazásokat felváltotta a találmányokon gondolkozás. A fizikai elemekkel végzett kísérleteket és szerkezetek kialakítását azonban ugyanilyen belső utazással hajtotta végre: „Nincs szükségem modellekre, rajzokra vagy kísérletekre. Ezeket teljesen valósághűen meg tudom alkotni a képzeletemben is. Így ha jól meggondolom, a tervezés, a materializáció egy olyan újfajta módszerét fejlesztettem ki, amely gyökeresen különbözik az egyszerű kísérletezéstől, és véleményem szerint sokkal eredményesebb és hatékonyabb annál (...) képes lettem nagymértékben szakítani a gondolataim gyakorlati kifejlésének lassú, fáradtságos, veszteséges és költséges folyamatával. Ily módon lehetséges lett számomra nagy gyorsasággal kutatásokat végezni különböző szerteágazó területeken, és eredményeket elérni a legcsekélyebb energiaráfordítással.”²³ Részletesen beszámol róla, hogy ezzel a módszerrel érzékeli egy elképzelt szerkezet hibáit is, látja a változtatások következményeit, hatékonyan fejleszti, tökéletesíti találmányát. „Ha addig jutottam a megvalósításban, hogy minden lehetséges fejlesztést megvalósítottam, és nem látok hibát semmiben sem, akkor agyam végső alkotását a valóságban is megépítem (...) a nyers ötletek gyakorlati megvalósítását, ahogy általában az történni szokott, én csak pénz-, energia- és időfecsérlésnek tartom. Ha megpróbálnám ugyanis ezeket megépíteni, akkor naponta két gyárat tölthetnék meg velük.” Tesla sem sok időt töltött alvással, csupán napi 2-4 órát, de előfordult, hogy napokig nem is aludt. Huszonéves korára így emlékezett: „A különféle ötletek szakadatlanul áramlottak, és a legnagyobb gondom pusztán a gyors megértésük volt. A készülékek részegységei, amiket kigondoltam, minden részletükben tökéletesen valóságosak voltak, még a kopásuk jellegében és erősségében is. Örömet okozott a képzeletemben folyamatosan működtetni a motorokat, mivel lelki szemeim előtt elragadó látványt nyújtottak.”²⁴ Miután például a váltóáramú motor működési elvét felfedezte – a budapesti Városligetben sétálva a felvillanó megoldást a porba rajzolva magyarázta el barátjának –, az arra épülő motorok és rendszerek tucatját két hónap alatt már ki is fejlesztette. Ahogy idősödött, úgy érte egyre több csalódás a támogatók és

²³ Kocsis G. István i.m. 30.o.

²⁴ Kocsi G. István i.m. 43.o.

tudóstársak részéről, és úgy vált egyre elvonultabbá, zárkózottabbá és került egyre kevesebb elgondolása megvalósításra. Ám a szellemi alkotásban megállni ő sem tudott.

Leonardo és ő is, olyanok voltak, *mint egy száguldó gyorsvonat: néha megálltak, akkor be lehetett szállni, a vonat belsejéből, mely tele volt kincsekkel néhány kincset megszerezni, de ha megálltak és nem szállt be senki, vagy nem volt kíváncsi az igazi kincsekre, ők attól még gyorsítottak és robogtak tovább.* Feljegyzéseik, írástöredékeik sejtetni engednek valamit a bennük rejlő kincsekből és szellemi tájából, melyeken ők jártak, de ha kortársaik, környezetük fogékonyabb lett volna rezdüléseikre, partner lett volna az ötletek megvalósításában, mennyivel többet profitálhatott volna az emberiség az ő elméjükből? Például Leonardo részletesen kidolgozta egy új Milánó tervét. Vízvezetékes, többszintes város, emeletes házakkal, melyeknek minden szintjén folyóvíz van a fürdőszobákban és konyhákban, valamint fűtési lehetőség a hideg napokra; ahol gépek segítik az iparosok munkáját; ahol első a tisztaság, a tágas és levegős terek, valamint a szennyvíz elvezetése. Ha Ludovico di Moro herceg komolyan veszi és megvalósítja e terveket, és netán mintáját több európai város is követte volna, akkor talán nem harapóztak volna el a milliók életét követelő középkori járványok sem? Nem tudhatjuk meg, ám kétségtelen, hogy kár volt elengedni e zseniális tervet...

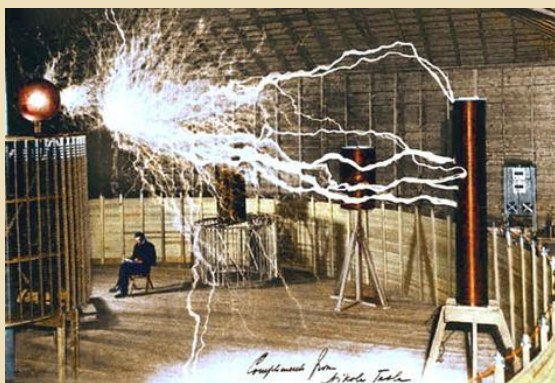
Vannak, akik ezt a belső szellemi alkotást nem sokra tartják, mondván egy olyan tudós, akinek csak három-négy ötlete volt egész életében, de azt minden elemében kiaknázta, megvalósítását tűzön-vízen keresztülvitte, az többet ér, mint az ő sziporkázó, ám folyton tovább haladó elméjük. Én nem hasonlítanám össze, hanem nagyobb alázattal azt mondanám, mindegyik tudós-típusnak megvan a maga feladata. Nem tudhatjuk, hogy Leonardo és Tesla a fizikailag meg nem valósított terveik kigondolásával mennyi szellemi magot ültettek el, amely később kihajtott...

Exhibicionizmus és aszketizmus

Mint a szegénységből feltörő kutatók többségének, Leonardónak és Teslának is támogatókat kellett keresni ahhoz, hogy nagyobb befektetést igénylő ötleteik megvalósulhassanak. Leonardo korának több, egymással harcoló uralkodó családját is 'szolgált' azt remélve, hogy hasznos szolgálataiért cserébe olyan megbízásokat is kaphat, melyek nagyobb volumenűek. Színelőadások és ünnepségek szervezésében jeleskedett, jelmezeket és díszleteket tervezett, udvari tréfamester és mulattató volt, mindközben pedig igyekezett komoly terveinek megvalósíttatását is elérni. Milánóban Ludovico Sforza, Firenzében pedig Cesare Bor-

gia udvarában tevékenykedett, rövid ideig X. Leo pápa szolgálataiban is állt, végül pedig I. Ferenc francia király kegyeiben halt meg. Ami tisztán látható: egyik nagyurat sem tekintette a „gazdájának”. Sőt nem esett nehezére egyik városállamtól a másikhoz állni, és hol egyiket, hol másikat segíteni a csatákban. Ő szolgáltatta tudását ott, ahol igényelték. Önállósága – vagy öntörvényűsége – vitathatatlan, és ha azt nézzük, hogy ebben a csapongásban nem volt egyedülálló (a művészek kénytelenek voltak valamelyest függetlenek maradni a tiszavirág életű uralkodó családok harcában), már erkölcsileg sem tűnik oly kifogásolhatónak. Ezek az emberekre nagyon nyílt időszakok, ahol játszi könnyedséggel vált a társaság középpontjává vagy események mozgatórugójává, könnyen kiismerve, mi szórakoztat egy bizonyos közönséget, elvonult, magányos időszakokkal váltakoztak. Hónapokig szinte mindentől elvonulva csak a szervezetek működését tanulmányozta, titokban boncolt vagy nappalokon-éjszakákon át festett egy-egy művet, nem törődve semmi mással.

Tesla magáról így nyilatkozott: „Én csak egy antenna vagyok, amit rá kell hangolni a megfelelő frekvenciára. Az univerzumban van egy bizonyos mag, ahonnan a tudást, az erőt és az ihletet kapjuk. A titkát nem ismerem, de tudom, hogy létezik. Az univerzum információs világa ez, ami-

ben minden benne van.” „Képes vagyok rákapcsolódni erre az információs mezőre és meg tudom keresni benne a szükséges információt.”²⁵ Ahogy Leonardóra, úgy rá is jellemző volt a kettősség, hogy sokszor, mint a társasági élet központja tűnt fel, sokszor pedig hónapokra elvonult laboratóriumában. Fiatal korában különböző szenvedélyeket megtapasztalt, például szülei pénzét elkártyázta, de ezeket azután nagyon tudatosan ölte ki magából: „kitéptem a szívemből úgy, hogy a vágy nyoma sem maradt benne.”²⁶ Azt azonban élete végéig küldetésének érezte, hogy tudását megossza környezetével: látványos előadásokat tartott, ahol meghökkenítő kísérletekkel igyekezett feloldani a szokványos gondolkodási sémákat és egy újfajta megismerésre inspirálni. „Fel kell szabadítanunk gondolatainkat, le kell ráznunk a tér és az idő kötöttségeit,

²⁵ <http://vipassanameditacio.hu/nikola-tesla-es-modosult-tudatallapotok/>

²⁶ Kocsis G. István im.37.o.

miközben megőrizük gondolkodásunk jellemzőit az elkövetkezendő századokban is." Például két fénylapot állított fel egy teremben, melyek körül a levegő nemsokára fényben izzott; nagyfeszültségű áramot vezetett át magán, miközben körülötte fénylett a tér és szikrák pattogtak, vagy vákuumcsövekből kialakította kedvelt szerb költőinek nevét, melyek az előadás háttérében világítottak. „Olyan fénycsöveket mutatott be, melyek világítottak anélkül, hogy bármilyen vezeték csatlakozott volna hozzájuk; bárki a kezébe foghatta, vihette ide-oda, a cső vagy a gömb állandóan fényt sugárzott. Többször megismételte hallgatósága előtt, hogy egy lezárt dobozból kivett egy fénylő gömböt, majd betette egy másik lezárt dobozba, miközben a gömb tovább világított.”²⁷ Váltóáramú motorjának egyik első támogatóját, Charles F. Peck ügyvédet például azzal győzte meg, hogy megígérte: egy történelmi példa nyomán megállít egy tojást a hegyén. Míg Kolumbusz Kristóf Izabella királynő meggyőzésére ezt úgy vitte végbe, hogy a tojást olyan módon csapta az asztalhoz, hogy hegye enyhén megtört, így az megállt, Tesla egy tojást bevont vékony rézlemezzel, majd egy fa asztalra váltóáramú tekercseket felszerelve forgó mágneses mezőt hozott létre. Majd „a forgó mágneses térbe helyezte a réztojást, ami a jelenlévők ámulatára gyors pörgésbe kezdett, így megállva hegyén”.²⁸

Kísérleteinek nagy részét el is magyarázta, világos és izgalmas előadásmódban, mellyel a tudományt próbálta érthetővé tenni bárki számára. Estéket rendezett barátainak, élete utolsó évtizedeiben pedig minden születésnapján interjút adott a médiának, mely interjúk célja is a felrázás volt. Az ekkor tett vallomásai miatt gyakran szenzációhajásznak tartották, de ő valóban állította, hogy befolyásolni tudná az időjárást, annak érdekében, hogy a föld száraz, víztelen területein is legyen eső; rezonancia kutatásaival mesterséges földrengést tudna előidézni; más bolygókra, nagy távolságba jeleket küldeni, vagy hogy ingyen energiát tudna biztosítani, mely már nem tenné kívánatosá a hagyományos, környezetszennyező energiaforrásokat és ez az ingyen energia minden ember számára elérhetővé válna. Utolsó nagy bejelentései között szerepelt egy béke sugárnak nevezett olyan tér kialakítása nagy területeket, akár országokat körülveve is – az utókor ezt halálsugárra keresztelte –, melyet, ha aktiválnak, akkor egy áthatolhatatlan burát képez egy adott terület fölé, megsemmisítve azt a dolgot, mely a határát át próbálja lépni. A közvélemény tudomása szerint ezen tervek nem jutottak a megvalósítá-

²⁷ <http://www.fajltube.com/biologia/fizikai/TESLA-A-FELTALALO11797.php>

²⁸ Kocsis G. István im.52.o.

sig, de természetesen sok elmélet létezik arról, hogy különböző kormányok vagy érdekcsoportok a gyakorlati tervekhez hozzájutottak és a megvalósításokba is belefogtak. Itt merül fel a zseni felelőssége: felmérte-e vajon, a felfedezéseit milyen negatív célok elérésének állíthatják eszközéül. Nyilatkozatait olvasva, úgy tűnik, tisztában volt a veszélyekkel, de úgy látta, ő a helyes irányba tudná terelni a felhasználást, kordában tudná tartani azokat a hatalmas erők irányítására szolgáló fizikai módszereket, mellyel a kezében a Föld szinte játékszerré válik. Ám erre nem kapott lehetőséget: ezen találmányaira az ő kontrollja nélkül volt szükség.

Mindkettejüket jellemezte a gondolatok szakadatlan áramlásából és idősebb korokban a környezet meg nem értéséből fakadó belső világba fordulás, ugyanakkor egy olyan küldetéstudat, mely a belső izzás átadásán tevékenykedett, a többi ember meggyőzésén és felébreszteni vágyásán. Sajnos szórakoztató és különleges jellemükkel, mellyel sokszor a társasági élet középpontjává váltak, különcségükkel annak célpontjává is tudtak válni.

Különc vonások

Amikor Tesla kisiskolás korában ábrázolást látott a Niagara vízesésről, egy különös szerkezet képe jelent meg gondolataiban, amit akkor még nem is értett – felnőttként, 1895-ben őt bízták meg a Niagara vízesésre épülő, első vízerőmű megtervezésével, mely vállalkozás nagy sikerrel zárult. Különös tulajdonsága volt ez, hogy felrémlettek benne olyan képek, melyek évek múltán nyerték el értelmüket. Ezzel, a jövőbeni eseményt megsejtő tulajdonságával életet is mentett: újságíró barátja, Robert Underwood egy vonatútra készült, amikor is Tesla figyelmeztette őt, ne szálljon fel, mert baleset éri. Mivel a barát hallgatott rá, megúszott egy olyan nagy vonatbalesetet, melyben sokan súlyosan megsérültek. John Jacob Astor, a Colorado Springs-i „adótorony” építésének támogatója azonban nem volt ilyen szerencsés: mivel nem hallgatott Teslára, aki arról próbálta meggyőzni, ne szálljon fel a Titanicra. Tesla kereste ezeknek a jelenségeknek a magyarázatát, több olyan tudóssal is tartott kapcsolatot, aki a spiritualitás világát is kutatták (pl. William Crookes). *Úgy gondolta, ezek a tulajdonságok is megérthetőek a tudomány egy cizelláltabb hozzáállásával, és ezek a tulajdonságok is eredendően az emberhez tartozóak, ha most nem is látjuk át az okait és működésüket.* Érzékenysége rendkívüli volt. Ő maga vall arról, hogy budapesti éve alatt, amikor felfokozott idegállapotban volt, három szobán keresztül hallotta az óra ketyegését; ami más számára háttérzaj volt, az neki ricsaj; a villámlásokat meghallotta kilencszáz kilométeres távolságból. Rá tudott fókuszálni olyan távoli dolgokra, melyet mások szinte alig láttak. „A sötétben olyan volt az érzékelésem, mint a denevéré, és egy tárgy

jelenlétét háromméteres távolságból is megéreztem a homlokomon jelentkező, jellegzetes, libabőrzerű bizsergés segítségével.”²⁹ A rezgéseket, például amikor vonat haladt el a közelben, felfokozottan érezte, úgy, hogy az fizikai fájdalmat okozott neki, ágyát pedig gumialátétekkel kellett ellátnia, hogy ne érezzen folyton rezgést.

Leonardót már életmódja különccé tette. Párkapcsolatban nem élt, viszonyai nem voltak (egyszer vádolták több társával együtt szodómiával, de miközben ő – nem nagyon bízva abban, hogy az ármányt szövőkkel szemben ártatlanságát be tudja bizonyítani – börtönzárakat belülről kinyitó szerkezeteket tervezett, fel is mentették.) A szexualitásról meglehetősen elítélően írt. A helyes táplálkozást, a különböző ételek hatásával való tudatos bánást alapvetőnek tartotta. A tisztaság kiemelten fontos volt számára és a kor szokásával ellentétben testét és hosszú haját is tisztán tartotta. Persze ő és Tesla is bírt olyan 'különc' vonásokkal, melyek már kevésbé izgalmasak vagy vonzóak voltak, és melyek alapján könnyen megbélyegezhette őket környezetük: mindkettejükre jellemző volt a túlzott tisztaságmánia, különböző fóbiák, bizonyos ételek rögeszmés elkerülése. Teslánál jelen volt még bizonyos tárgytól, anyagoktól vagy formáktól való irtózás is. Önéletrajzi írása szerint ezek főként gyerekkorában gyötörték, ám kortársai visszaemlékezésiből tudjuk, hogy ezek a fóbiák vagy megrögzöttségek (pl. minden étkezéshez 18 textilszalvétát használt el) rövidebb-hosszabb időszakokra felnőtt életében is visszatértek, idős korára pedig ismét felerősödtek.

Az utókor számára szintén különccnek tűnnek a más létformákkal kapcsolatos elgondolásaik miatt is. Tesla vallotta, hogy készülékeivel el tud jutni más értelmes létformákkal való kapcsolatfelvételig (nem lehet véletlen, hogy asszisztensének, Arthur Matthewsnek ez vált fő kutatási területévé Tesla halála után). Leonardo festményein és jegyzeteinek rajzain az ufókutatók számos idegen létformára utaló ábrázolást, jelet vélnek felfedezni, ám meg kell jegyeznünk, hogy ő maga, amikor lapos repülő tárgyak észleléséről írt, nem volt sem szenzációhajhász, sem konspirációkra utaló, hanem a legőszintébb csodálkozással, de legnagyobb természetességgel vette a tapasztalatot.

Tesla és Leonardo is hitt abban, hogy nincs külön „vallás” és „tudomány”, mindkettő ugyanannak az életnek a része, csak mindkét szempont máshogy közelít az élethez, de e kettő egymásba folyatható, nem kell ellentmondásban lenniük. Más létformákkal kapcsolatban is ugyanezzel a természetességgel nyilatkoznak meg, olyan szemléletmóddal, mely szerint a világban még

²⁹ Kocsis G. István im. 38.o.

sok felfedezni való van, de a megismerésben a bezártság helyett a nyitottság vezet sikerre, a szűkös kategóriák helyett a flexibilis gondolkodás.

Vallás, világnézet

Leonardo a keresztény Itáliában született, ahol a biblikus műveltség a művészeknél alapvető kíváncsi volt, és a megbízások jelentős része, melyet a művészek kaptak, vallásos témájú is volt. Leonardo nagy elszántsággal vetette bele magát ezekbe a témákba, és bár megtehetette volna, hogy neves elődei vagy kortársai egy-egy ábrázolási sémáját használja fel – ő valódi tartalmat kívánt megjeleníteni, nem elégedett meg felszínes jelenetekkel vagy megszokott arcokkal, kereste a történetek mélyebb értelmét. Ha pedig valaki nem így alkotott, azt igencsak megszólta.³⁰ Ugyanakkor e kor a szélsőségek kora volt: a fejedelmek, hercegek, városállamok uralkodó családjainak hedonizmusa és képmutatása mellett – melyeket Leonardo igen közelről ismert –, mindezek ellenpontjaként megjelent a szélsőséges aszketizmus is, mely olyan túlzásokba esett, mint Savonarola. Leonardo anekdotáiból, az általa lejegyzett rövid kis mesékből kiderül, hogy ő mindkét oldalt szkeptikusan szemlélte. Egy általa írt kis 'mese' jól megmutatja mély, felülről szemlélődő látásmódját:

„A víznek – a büszke tengerben, saját elemében találván magát – kedve szottyant a levegő fölé emelkedni, s a tűz elemétől bátorítva a levegőhöz hasonlóan vékony gőzként emelkedett fel, ám amikor a még vékonyabb és hidegebb levegő magasságába ért, a tűz magára hagyta. S az apró részecskék összeszorulván újra egyesültek és súlyossá váltak, büszkeségük menekülésbe fordult, s lezuhantak az égből; odalent beitta őket a kiszáradt föld, s hosszú időre mélyének börtönébe zárta őket, ahol vezekelhettek bűnükért.”³¹

Mélyen ironikus és az álszentséget megvető látásmódja ellenére hitetlen nem volt, bár arra a hagyományra, mely szerint halála előtt meggyónt és Istenhez mélyen megtért, Vasari beszámolóján kívül nincsen bizonyíték.

Leonardo saját születésével kapcsolatban így írt: „Bölcsőben feküdtem, írja, és mintha egy nagy héja csapott volna le rám, kinyitotta számam és ajkaim között fel-le mozgatta farktollait.”³² Egész

³⁰ „A minap láttam egy Üdvözletet, az angyal olyan rajta, mintha Máriát ki akarná kergetni a szobából, úgy bánik vele, mint megvetett ellenséggel. Az istenanya pedig olyan kétségbeesetten néz, mintha mindjárt ki akarna ugrani az ablakon.” Richard Friedenthal: Leonardo im. 18.o.

³¹ Leonardo da Vinci válogatott írásai. Ízelítő a polihisztor életművéből. Válogatta: Csorba F. László, Fordította: Krivácsi Anikó

³² Richard Friedenthal im.7.o.

életén át kísérte egy küldetés tudat, amit innen eredeztetett. Vasari leírása szerint pedig az utolsó hetekben azzal vádolta magát, hogy nem jól használta tehetségét, és mélyen bánta, hogy ezzel megsértette Istent.³³ Ő maga úgy látta, nem teljesítette feladatát.

Tesla egy ortodox pap gyermeke volt, őt szintén papnak szánták, akként is nevelték. Apja hajthatatlan volt ezen elhatározásában, mígnem miután Tesla már számos alkalommal lebegett élet és halál között, a kolerajárvány is utolérte. Ekkor Tesla – amikor már azt gondolták, a végét járja – apjának így érvelt: „talán ha hagynád, hogy mérnöknek tanulhassak, meggyógyulnék”. Apja ígéretet is tett erre, fia meg is gyógyult és így végül nem lépett papi pályára. Önéletrajzi írásaiban azonban többször kitér vallásos neveltetésének fontosságára, főként arra, amit anyja táplált bele. Megmenekülését gyermekkori veszélyes helyzetekből isteni csodának nevezte. Ezek olyan események voltak, amikor egy fényvillanás öntötte el, azután pedig hirtelen meglátta a megoldást az életveszélyes helyzetből való kiszabadulásra (ez a fényfelvillanás később felfedezéseinél is előfordult). „... A vallás fontos feladatának azt látta, hogy az emberi tudatot elszakítsa az anyag kötelékétől. Ugyanakkor az antropomorf istenkép messze állt tőle. Neki, aki az anyagot is energiának gondolta, anyagot-energiát-elektromosságot egymásba átfordíthatónak vélte – és így már Einstein nézeteit is túlhaladottnak látta –, mondhatjuk, hogy még ember képe sem volt antropomorf... Egyik megnyilatkozásában például úgy írja le az embert, mint aki egy felcsapódó hullám a végtelenben, folyamatos változásban tart sodrása, mígnem vissza nem olvad, újra fel nem oldódik.”³⁴ Nem csoda, hogy a kvantumfizika mestereihez hasonlóan – Niels Bohr, Heisenberg, Schrödinger – ő is a keleti filozófiában találta meg a hozzá közel álló lelkületet.

Leonardo filozofikus írásaiban is megtalálhatjuk a hasonló vonást: „Mert látjátok az ember legfőbb vágya, reménye, hogy visszakerül szülőföldjére (...) nem is sejti, hogy saját megsemmisülését várja olyan türelmetlenül. De hiába, mert ez a kvintesszenciája, lényege az őt alkotó elemeknek, amelyeket a testbe zárt lélek tart egybe, és az visszavágyik oda, ahonnan elbocsáttatott. Tudnod kell, hogy ez a visszavágyás a magja, legmélye mindennek, a természet segítőtársa bennünk, és az ember a világ kicsinyített mása.”³⁵

³³ Leonardo da Vinci – Világhíres festők. Rappai Zsuzsa (szerk.) Kossuth Kiadó, 2010.

³⁴ <http://philosophiesofmen.blogspot.hu/2012/08/nikola-tesla-on-religion.html>

³⁵ Richard Friedenthal: Leonardo im. 126.o.

Kétségkívül Tesla és Leonardo is kivételes nyitottsággal rendelkezett a transzcendentális, a hétköznapi világon túllépő gondolkodásra, de egyikőjüket sem tekinthetjük „mintakereszténynek”. Miért tarthatnak számot – a tudományos megbecsülés szempontjain túl – mégis egy keresztény hívő méltó figyelmére? Pont a túllépésre kész, flexibilis, nyitott elméjük miatt. Az Isten valóságának megismerésére törekvő hívő is, ha következetes önmagához, csak akkor tud előbbre haladni, ha a belé szocializált keretek szűkösségéből kilépni kész – hiszen a Végtelen Istent nem lehet véges keretekbe szabva lehúzni magunkhoz, hanem meg nem szűnő tágulással, a végtelenre irányítva, kereteinket folyton meghaladva nyitottnak kell lennünk. *A két fenti gondolkodóban folyton ható, előre mozdító belső erőhöz hasonlóan nekünk is „nyughatatlanak” kell maradnunk, mindig késznek lenni arra, hogy túllépjük saját gondolatkörünk határait...*

A cikk írója: **Marton Janka**, az ELTE tanítóképző karán vizuális nevelés szakon művészettörténet tárgyban diplomázott Krisztus-ábrázolásokról. Eddig rövid írásai jelentek meg az [AQUILA Magazin](#)ban és a [Túllépés](#) első számában. 20 éve az AQUILA közösség tagja.
